
Velikonoce přicházejí. Víte, proč je neděle květná, středa škaredá a pátek velký?

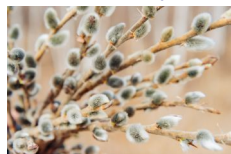
Velikonoce přicházejí. Víte, proč je neděle květná, středa škaredá a pátek velký?

Pojmenování Svatý týden se neuzívá jen pro sedm dní plných stresu před maturitou. Označuje se jím také velikonoční období od Květné až do Velikonoční neděle. Víte, jak přišly jednotlivé dny ke svým jménům, proč se neděle říká květná, proč je středa škaredá nebo čtvrtek zelený a co si v ty dny připomínáme? Odpoví vám PhDr. Radek Tichý, Ph.D., S.L.L., z [Katolické teologické fakulty UK](#).

Pašijový týden (letos od 29. března do 5. dubna)

Dnešní oficiální název dní, které předchází Velikonocům, je *Svatý týden*. Jméno *pašijový týden* odkazuje na četbu příběhů o Ježíšově umučení a smrti (pašiji), která se koná při bohoslužbách v katolických kostelích. Tento týden se také nazývá *velký*, doslovně *větší* (lat. maior), protože jeho význam převyšuje prvních sedm dní světa, v nichž byl podle Bible stvořen svět. S tím souvisí ještě jiný název, *autentický*, pravý týden – Ježíšovou smrtí a vzkříšením totiž podle křesťanské víry došlo ke kompletní obnově světa. Svatý týden trvá od Květné až do Velikonoční neděle.

Květná (pašijová) neděle

Poslední neděle před Velikonocemi má dva názvy: Květná a zároveň pašijová, v latinském originále „palmová neboli o utrpení Páně“. Katolická bohoslužba toho dne totiž připomíná jak zástupy, které Ježíše vítaly při jeho vjezdu do Jeruzaléma voláním „Sláva“ a uctivým kladením palmových ratolestí na cestu, tak zástupy, které o několik dní později volaly na římského místodržitele Piláta: „Ukřižuj Ježíše!“ Květná neděle spojuje Kristův královský triumf s připomínkou jeho utrpení v jedno, a tím uvozuje celý Svatý týden, jehož dvojjedním tématem je právě Ježíšova smrt na kříži i oslavení při vzkříšení z mrtvých.

Protože u nás nerostou palmy, používají se větvičky jívy, tzv. kočičky, které kněz na začátku bohoslužby požehná. Lidé si je potom mohou odnést do příbytků, ozdobit jimi například kříže na zdech a uchovat je až do předjaří následujícího roku, kdy se suché ratolesti spálí a poslouží na tzv. popelec ve středu na začátku postního období.

První dny Svatého týdne

Pondělí, úterý a středa po Květné neděli nemají žádné zvláštní charakteristiky. Při bohoslužbách se čte na pokračování prorocství ze Starého zákona o Božím služebníkovi, který skrze své utrpení zachrání mnoho lidí. Zároveň se z evangelia čtou úryvky vyprávějící o zradě jednoho z Ježíšových učedníků – Jidáše. Lidová tvořivost na základě představy škaredícího se Jidáše dala jméno Škaredé středě.

Zelený čtvrtek

Pojmenování Zelený čtvrtek pochází zřejmě z německého Greindonnerstag (lkavý čtvrtek) zkomoleného na Gründonnerstag (zelený čtvrtek). Při večerní bohoslužbě se připomíná Ježíšova poslední večeře s učedníky, při níž Ježíš vzal chléb a řekl: „Toto je moje tělo,“ a nad kalichem s vínem pronesl: „Toto je moje krev, to konejte na mou památku.“ Kněz kromě toho ještě umývá nohy dvanácti mužům z farnosti, neboť také toto gesto služby Ježíš při poslední večeři vykonal. Církev tak chce naznačit, že služba člověku i bohoslužba jakožto služba Bohu patří k sobě, že obojí je třeba dělat „na Ježíšovu památku“.

Protože poslední večeře zahájila Ježíšovo utrpení, utichají na Zelený čtvrtek kostelní zvony a místo nich se používají řehtačky nebo klapačky. Po bohoslužbě se ve slavnostním průvodu odnáší eucharistie (proměněný chléb) na památku Ježíšova odchodu do Getsemanské zahrady, kde se modlil a v níž byl zradou svého učedníka Jidáše vydán vojákům.

Velký pátek

Název Velkého pátku odpovídá významu tohoto dne, při němž si křesťané připomínají, že Ježíš byl umčen na kříži za hříchy lidí, čímž všem otevřel cestu k Bohu. Tento den se neslaví jinak obvyklá mše. Koná se tzv. pobožnost křížové cesty, při níž se připomínají jednotlivé etapy Ježíšovy cesty z Pilátova paláce na Golgotu. Nejdůležitější bohoslužbou jsou obřady Velkého pátku. Celé jsou protkány velkým tichem a začínají působivým gestem kněze, který na znamení zármutku po příchodu k oltáři padne tváří k zemi. Mezi biblickými čteními opět zaznívají pašije a po nich se konají dlouhé modlitby za všechny lidi. Nejdůležitější součástí obřadů je tzv. uctívání kříže. Toto gesto má svůj původ ve 4. století v Jeruzalémě: věřící v průvodu přistupují ke kříži a pokleknutím, úklonou, nebo dokonce políbením dávají najevo svou úctu k Ježíšovu činu. V některých kostelích se po obřadech připravuje tzv. Boží hrob – oltář se sochou Krista sňatého z kříže a uloženého do hrobu.

Bílá sobota

Bílá sobota své jméno pravděpodobně dostala na základě bílých rouch, která oblékali nově pokřtění věřící. Tento den se ale jinak velmi podobá Velkému pátku – nekoná se žádná bohoslužba a věřící navštěvují kostely pouze k tiché modlitbě u zmíněného Božího hrobu.

Velikonoční vigílie

Název Velikonoce pochází od slovního spojení „veliká noc“. Během tohoto původně židovského svátku na památku vyjití z egyptského otroctví se zabíjel a pojídal velikonoční beránek. Když byl o těchto svátcích v Jeruzalémě ukřížován a vzkříšen Ježíš, dostaly pro jeho učedníky tyto svátky nový smysl. Dnes o veliké noci ze soboty na neděli křesťané drží několikahodinovou bohoslužbu, která začíná požehnáním ohně. Jeho světlo má rozehnat temnotu noci stejně jako kdysi Kristovo zmrtvýchvstání. Od ohně je zapálena velká velikonoční svíce (paškál), symbol živého Ježíše. Lidé v kostele pak naslouchají devíti čtením z Bible, v nichž se postupně odvíjejí dějiny světa od jeho stvoření až po Kristovo zmrtvýchvstání. Během bohoslužby jsou také křtěni ti dospělí, kteří nevyrostli ve víře, ale dospěli k ní během svého života. Křest, jenž se kdysi konal skutečným ponořením do vody, odkazuje na Ježíšovo ponoření do smrti a povstání z ní.

Velikonoční neděle a oktáv

Velikonoce jsou největšími svátky křesťanského roku, jsou důležitější než Vánoce, proto se také bohoslužby v kostelích konají zvlášť slavnostním způsobem. Zpívá se při nich mimo jiné poetický nápěv z 11. století o tom, že smrt se utkala se životem – a prohrála. Protože bylo Ježíšovým vzkříšením vše obnoveno a protože Velikonoce končí období čtyřicetidenního půstu, žehnají se při nedělní mši velikonoční „nové“ pokrmy. Podle židovského vzoru se největší křesťanské svátky prodlužují na osm dní a také Velikonoce tvoří tento tzv. oktáv až do další neděle. V jednotlivých všedních dnech oktávu dostaly prostor lidové zvyky, z nichž se dodnes udržela zejména oblíbená pomlázka a které – i když leckdy inspirované pohanstvím – nový život přicházející s jarem propojují s novým životem vzkříšeného Krista.